המניח פרק שלישי בבא קמא לד.

ואפי' הזיק עד שלא חב. נמי בעל חוב קדיס לתפיסה וכיון דתפס אמאי מפקינן מיניה: **ש"מ.** בתמיה. דפלוגתא היא בעלמא (כתובות דף לד.) דאיכא למ"ד מה שגבה גבה: אית דגרסי **ואפי' הזיק עד שלא חב נמי דניזק קדיס ש"מ כו'.** כלומר אע"ג דניזק קדיס שיעבודיה קנית ליה האי: **אילו נגב הוה.** דכגר **משתלימנא.** בתמיה: **ונכח.** ניזק ועמד על ד' מאות זוז: **שאלמלא כו'.** כלומר הואיל ואיכא למימר אלמלא לא הזיקו היה עומד על שמונה מאות זוז נותן לו כ"ה זוזים כשעת הנזק ולא מצי א"ל מאי אפסדתיך הא שכח עפי משום דאמר ליה ניזק אי לא אזיקתן הוי שכח וקאי על ממני מאה. ל"א שאלמלא לא הזיקו כו' ועכשיו מוכע ניזק מאתים חליין של ד' מאות חלי זוז שהפסידו אינו נותן לו אלא כ"ה כשעת הנזק ולאחון עיקר: **כיתם.** הניזק מחמת המכה ונרלה עכשיו הזיקו גדול יותר ממתילה כשעת הנזק נותן לו כפי נזק שכשעת העמדה בדין כדקאמר לקמן קרנא דתורך קבירא ביה: **שכח מזיק.** ועמד על ד' מאות: **נותן לו.** כ"ה זוז כשעת הנזק ואין יכול ניזק לומר לו תן לי חלק שמיניה שכו שזכיתי בו משעת הנזק וכרשומי הכתיב: **כתם כשעת העמדה בדין.** ונותן לו חלק שמיניה שכו שכרשומו כתם. ולקמן פריך ריש"א לפיפא: ה"ג **כולה ר' עקיבא היא וכשפיטמו.** מזיק לשור וחסר ממונו לשכומיה הלכך לא שקיל ניזק בשכמא: **אימא ריש"א שיכח ניזק ועמד על ארבע מאות זוז.** אפי' הכי נותן לו כשעת הנזק ולא מצי א"ל מאי אפסדתיך משום דא"ל ניזק אלמלא לא הזיקו היה עומד על מ' מאות: **ואי כשפיטמו.** ניזק לשורו צריכא למימר דיהיב לו כשעת הנזק ולא מצי א"ל מאי אפסדתיך הא האי דאשכח משום פיטומו הוא וחסר ביה ממונא. ליישנא אחריתא הכי משמע אימא ריש"א שכח ניזק נותן לו כשעת הנזק ומו לא ולא מצי למימר ניזק תן לי ב' מאות שאלמלא לא הזיקו כו' ואי כשפיטמו ניזק צריכא למימר דלא יהיב ליה מזיק ב' מאות האי דאשכח משום פיטומא הוא וקאי לי הא ודאי אלטריך לאשמועינן דאשכח דאפסדיה דאי לא אזיק הוה קאי השתא בהאי פיטומא דפטימה על ממני מאה ולשון ראשון שמעתי ועיקר: **ריש"א נותן לו כשעת הנזק.** ולא מצי א"ל מאי אפסדתיך בין דפטומי פטימה בין דשכח ממילא והיכא דפטימה לא הוה אלטריך למיתנא אלא משום היכא דשכח ממילא אלטריך לאשמועינן: **כתם כשעת העמדה בדין.** אריש"א מהדר: **מתני' ואלו אם כספו.** דהיינו חלי מזיק: **וכן סלכה.** ודאי כן הלכה דמנה נותן לו דהיינו ש"ל אבל אין זה שור המעמר נמורה דקיימת ומכרו את השור האי וגו'. וכגמ' מפרש במאי פליגי: **והנגילה יפה כ' זוז.** דה"ל הזיקו ק"ג ופלגא נזקא דהיינו ש"ה בעי ניזק להפסיד והלכך שקיל חלי (נזק) האי וחלי האמת דשוו לכל אחד פסידא ע"ה: **גמ' פחת שפחתתו מיתה מחצין בחי.** כלומר נגילה לא שייכא גבי מזיק כלל אלא שמין את הנגילה כמה פחותין דמיה עכשיו משעה שהיה אי ונותן לו מזיק חלי הפחת: **האי קל"ה קא שקיל והאי קל"ה קא שקיל.** היכא דנגילה שוי ג' דהא לר"מ גופי' שקיל ג' דנגילה וע"ה מן האי דהיינו חלי הפחת שפחתה מיתה והוו קל"ה ולרבי יהודה נמי נוטל הניזק חלי האי דהיינו ק' וחלי האמת דהיינו כ"ה ובמאי פליגי: **פחת נגילה.** אם פחתו למיה משעת מיתה עד שעת מכירה לר"מ דאמר לא שייך מזיק בנגילה פחת דניזק הוי ולא יהיב ליה אלא חלי מה שפחתה מיתה:

תס

אילו נגב הוה לאו מינך הוה גבי ליה. תימה אז הוא כדין שיגבה שפסח בשמירתו וי"ל דלא קאמר אלא כלומר דאין גוף השור משועבד לב"מ כמו שהוא משועבד לניזק שמשתלם מגופו וכן פירש בקונטרס בריש שור שגנב מרבעה וחמשה (לקמן ד' ט.):

שאלמלא לא הזיקו היה עומד על שמנה מאות זוז נותן בשעת הנזק. לא נקטיה לאשמועינן שלא ישלם כל מה שהיה ראוי להשכיח אלמלא לא החק דמילתא דפשיטא הוא דאמר אם נגח שור קטן הייתי סבור שישלם דמי שור גדול לפי שהיה ראוי להיות גדול ומשכיח ועוד אי להכי אלטריך מאי פריך בסמוך אי כשפטמו צריכא למימר אלא י"ל כפי' הקונט' בלשון אחר: **הכא במאי עסקינן כשפטמו.** וכגון שאין השכח יותר על היציאה שאם היה יותר נהי נמי דאמרינן במזקה הכתיס (ב"ב ד' מב:) דשומף הוי כיורד ברשות מ"מ מה שאדם רולה ליתן למפטם לפטם יטול המזיק והמותר יש לו להיות לניזק וא"ת א"כ אמאי אלטריך למיפרך מרישא מסיפא גופה לפרוך אי כשפטמו צריכא למימר וי"ל דסיפא אלטריך דסד"א כיון דאמר ר"ע הותלנו השור הוי ליה מזיק כשפטמו מנית מעותיו על קרן הלכי כמו בהלך למדינת הים וגא אחר ופרנס אשתו (כתובות ד' קז:) ועוד מלינו למימר דאיירי שפיר שהשכח יתר על היציאה והא דקאמר נותן כשעת המזק לאו דוקא אלא גא להשמיענו שיטול יותר מדמי יציאותיו דכיורד ברשות דמי:

כשפיטמו. וא"ת אמאי מפליג כין שכח לכתם לפלוג בשכח גופיה דשכח ממילא כשעת העמדה בדין וי"ל דאגב דנקט בריש"א שכח וכתם בסיפא נמי נקט הכי: **זה נוטל** חצי החי וחצי המת. האי ליישנא לאו דוקא ולא אתי למימר אלא שמקבל עליו מלי הפחת ולפי המסקנא שקיל בשכמא: **דרבי** מאיר סבר פחת נבלה דניזק. אע"ג דכפ"ק (ד' י:) נפקא לן מוהמת יהיה לו מ"מ האי קרא דהכא אלטריך לאשמועינן דלא משלם אלא חלי מזק דאי מוחלו את כספו ה"א שהוא פעמים יותר ופעמים פחות כדמוכח בסמוך דפריך א"כ מלינו תם לר' יהודה דמשלם יותר ממ"ג ומשני אית ליה לרבי יהודה פחת שפחתו מיתה מחצין אלמא נפקא לן מוגם את המת יחלון דלא משלם אלא חלי מזק: מלינו

ואפילו הזיק עד שלא חב בעל חוב קדים ש"מ (א) א"ב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה לא לעולם אימא לך מה שגבה גבה ושאני התם דא"ל אילו גבך הוה לא מינך הוה גבי ליה דהאי תורא דאזקן מיניה משתלמנא: ת"ר (ב) שור שוה מאתים שגנח שור שוה מאתים וחבל בו בחמשים זוז ושבח ועמד על ארבע מאות זוז שאלמלא (ג) (לא) הזיקו היה עומד על שמנה מאות זוז (ד) נותן כשעת הנזק (ה) כחש כשעת העמדה בדין (ו) שבח מזיק נותן לו כשעת הנזק כחש כשעת העמדה בדין אמר מר שבח מזיק נותן כשעת הנזק מני ר' ישמעאל היא דאמר (ז) בעל חוב הוא וזוזי הוא דמסיק ליה אימא סיפא כחש כשעת העמדה בדין (ח) אתאן לר"ע (ט) דאמר שותפי נינהו רישא רבי ישמעאל וסיפא ר"ע לא כולה ר"ע היא והכא במאי עסקינן (י) כשפיטמו אי כשפיטמו אימא רישא שבח ועמד על ד' מאות זוז נותן לו כשעת הנזק אי כשפיטמו צריכא למימר אמר רב פפא (יא) רישא משכחת לה בין דפטומי בין דשבחא ממילא ואצטריך לאשמועינן דהיכא דשבחא ממילא נותן לו כשעת הנזק סיפא לא משכחת לה אלא כשפטמו כחש כשעת העמדה בדין כחש מחמת מאי אילימא דכחשא מחמת מלאכה לימא ליה את מכחשת ואנא יהיבנא אמר רב אשי (יב) דכחש מחמת מכה דא"ל (יג) קרנא דתורך קבירא ביה: **מתני'** שור שוה מאתים שגנח שור שוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום אמר ר"מ על זה נאמר (יד) ומכרו את השור החי וחצו את כספו א"ל רבי יהודה וכן הלכה קיימת ומכרו את השור החי וחצו את כספו ולא קיימת וגם המת יחצון ואיזה זה שור שוה מאתים שגנח שור שוה מאתים והנבילה יפה חמשים זוז שזה נוטל חצי החי וחצי המת וזה נוטל חצי החי וחצי המת: **גמ'** ת"ר שור שוה מאתים שגנח שור שוה מאתים והנבילה יפה חמשים זוז זה נוטל חצי החי וחצי המת וזה נוטל חצי החי וחצי המת וזהו שור האמור בתורה דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר אין זהו שור האמור בתורה אלא שור שוה מאתים שגנח לשור שוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום אמר ר"מ על זה נאמר ומכרו את השור החי וחצו את כספו ולא קיימת וגם המת יחצון ואיזה זה שור שוה מאתים שגנח שור שוה מאתים והנבילה יפה חמשים זוז שזה נוטל חצי החי וחצי המת וזה נוטל חצי החי: **גמ'** ת"ר שור שוה מאתים שגנח שור שוה מאתים והנבילה יפה חמשים זוז זה נוטל חצי החי וחצי המת וזה נוטל חצי החי וחצי המת וזהו שור האמור בתורה דברי רבי יהודה רבי מאיר אומר אין זהו שור האמור בתורה אלא שור שוה מאתים שגנח לשור שוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום על זה נאמר ומכרו את השור החי וחצו את כספו אלא מה אני מקיים וגם את המת יחצון פחת שפחתו מיתה מחצין בחי מכדי בין ר"מ בין רבי יהודה האי מאה ועשרים וחמשה שקיל והאי מאה ועשרים וחמשה שקיל מאי בינייהו רבי מאיר אומר אין זהו שור האמור בתורה אלא שור שוה מאתים שגנח לשור שוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום על זה נאמר ומכרו את השור החי וחצו את כספו אלא מה אני מקיים וגם את המת יחצון פחת שפחתו מיתה מחצין בחי מכדי בין ר"מ בין רבי יהודה האי מאה ועשרים וחמשה שקיל והאי מאה ועשרים וחמשה שקיל מאי בינייהו רבי מאיר סבר פחת נבילה דניזק הוי ורבי יהודה סבר פחת נבילה דמזיק הוי פלגא א"ל אביי אם כן מצינו לרבי יהודה

תם

מסורת הש"ס

(א) [כתובות ג. לד. ערכין יז:]. (ב) [בי' מגילה כח. תוספתא ד"ה אלמלא]. (ג) [לעיל נב. לקמן ט.]. (ד) [ספ]. (ה) [לעיל טו.]. (ו) ל"ל דאשכחה.

תורה אור השלם

1. וְכִי יִגַּח שׁוֹר אִישׁ אֶת שׁוֹר רֵעֵהוּ וָמֵת וּמָכְרוּ אֶת הַשּׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת כַּסְפּוֹ וְגַם אֶת הַמֵּת יֶחֱצָן: שמות כא לה

גליון הש"ס

גמ' אתאן לר"ע. עי' לקמן דף מז ע"ב תוס' ד"ה לימא: **שם** קרנא דתורך כו'. עי' לעיל דף י ע"ב תוס' ד"ה לא נלרסא:

מוסף רש"י

שותפי נינהו. דהוה שור דמסמני ביה קלא שריגהו דמסמא שותפין (לעיל לג.). **וחצו את** כספו. כשיש הכתוב מדבר, שור שוה מאתים שהמת שור שוה מאתים, כין שהנגלה שוה הרבה כין שהיא שוה משש, כשנטל זה מלי המי וחלי המת חה חלי המי וחלי המת, נמלא כל אחד מפסיד חלי מזק שהזיקה המיתה, למדנו שהחם משלם חלי מזק. שמן הטרין אחה לחד לשלים חלי מזק לא אלא (שמות כא לה).

רבינו חננאל

וקיימא כי הא מתניתא: ת"ר שור שוה ר' שגנח שור ששוה ר' וחבל בו בני זוז ולא חבעו הבעלים ושבח מעצמו וכל שכן אם פיטמו דאמר ליה המזיק אנת מפטם ליה לתורך ואנא יהיבנא לך אינו נותן לו אלא משעת הנזק ואפי' שבח ועמד על ת' מאות זוז ולולי הנגיחה היה שוה עתה ת"ה זוז נותן לו כשעת הנזק חצי הדיוק והוא כ"ה כספים כחש מחמת הנגיחה ולא מחמת מלאכה נותן לו כשעת העמדה בדין (ו) וכו' עקיבא דאמר שותפי נינהו. שמין כמה היה שוה השור בניזק מקודם שיזיקו וכמה שוה עתה בשעת העמדה בדין והפחית' הנגיחה משלם חצי נזק לניזק. שבח המזיק נותן לו כשעת הנזק סלקא דפסמיה המזיק לתוריה פי' שור שוה ג' שגנח שור שוה ג' מאות וחבל בו בר' דינו ליטול השור בנזקו שאינו משתלם אלא מגופו ושאלמלא ג' זוז ופסיד ק"ג זוז. עמד המזיק ופיטם את שורו והשביחו ושוה ק' זוז אין לו לניזק לומר אטול השור כמות שהוא כי הוא עתה כשיעור הנזק דיכול למימר ליה מזיק אנא מפטימנא ואת שקיל ודוקא כשפיטמו המזיק אבל שבח ממילא לא אלא שקיל ניזק משבחה שיעור ניזקיה. כחש המזיק כגון שהיה ק' והיתה החבלה

עין משפט נר מצוה

פה א מי' פרק כ מהלי' מלוה ולוה הלכה ח סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' קד סעי' ח:
פו ב ג מי' פ"ז מהלי' מקו ממון הלי יא טוש"ע ח"מ סי' תד סעי' ח:
פז ד ה ו מי' שם הלי יא יב טוש"ע שם סעי' כ:
פח ז מי' שם הלי יא טוש"ע שם סעי' ח:
פט ח מי' שם טוש"ע שם סעי' כ:

רבינו חננאל (המשך)

שוה ק"ק ועתה בשעת העמדה בדין שוה המזיק ג' כ) אין יכול הניזק לומר לו תן לי ק' שכך היה שוה שורך בשעה שהזיק אלא אומר לו קח השור כמות שהוא כי' עקיבא דאמר הוחלט השור וכן הדין: **מתני'** שור שוה ר' שגנח שור שוה ר' כו': ח"ר שור שוה ר' שגנח שור שוה ר' כו' ונבילה יפה ג' זוז זה נוטל החצי החי וחצי המת וזה נוטל חצי החי וחצי המת וזהו שור האמור בתורה דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר אין זה שור האמור בתורה אלא שור שוה ר' שגנח שור שוה ר' ואין הנבילה יפה כלום על זה נאמר ומכרו את השור החי וחצו את כספו ומה אני מקיים וגם את המת יחצון פחת שפחתתו מיתה מחצין בחי. פי' אם גנח שור שוה ש' שור שוה ר' הנבילה יפה ק' ראוין השור עכשיו בחייו היה שוה ר' המיתו פחת מדמיו ק' זוז ושוה נבילה ק' זוז מחצין ק' זוז שהן פחיתת השור המת חצייס משלם המזיק מגופו של חי וחציים מפסיד הניזק. ואקשי' מכרי בין לדברי ר' יהודה בין לדברי ר' מאיר דאמר פחת שפחתתו מיתה מחצין בחי שור שוה ר' שגנח שור שוה ר' והנבילה יפה ג' זוז לר' יהודה זה נוטל חצי החי וחצי המת וזה נוטל חצי החי וחצי המת ובין לר' מאיר דאמר פחת שפחתתו מיתה מחצין בחי שור שוה ר' שגנח שור שוה ר' והנבילה יפה ג' זוז לרי' דאמר זה נוטל חצי של חי מנה נוטל מן הנבילה כ"ה זה חצי הנבילה וכך נוטל המזיק. ולר' מאיר נוטל חצי פחת שפחתתו המיתה והוא ע"ה כספים והנבילה בג' זוז הרי קכ"ה זוז. מאי ביניייהו אמר רבא פחת נבילה איכא ביניייהו פי' כגון שהיתה שוה הנבילה בשעת מיתה ג' כספים ועכשיו שוה כ' ר' מאיר סבר הנבילה לניזק לא חייב התורה אלא חצי שפחתתו המיתה והוא ע"ה כספים. ור' יהודה סבר זה וזה חולקין והספד הנבילה על שניהן נמצא לר' מאיר

א) לכאורה נראה דבכחם הניזק אמילו ר"י מודה דבכפת העמדה בדין ומלאמרינן לקמן דף ל"ל קרא דתורך קבירא ביה וכ"ל.
ב) לפי פי' רבינו דבכחה"ג נראה דגם לר"י פטור דהא שור הם לגבי מעשהם אלא מגופו ומגוה לישבר ודע דלרבי רבינו אלו היכא בשיעה מקוצלת אות נאות.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com